

¹Наумчук В. І. <https://orcid.org/0000-0002-2919-0720>

²Палічук Ю.І. <https://orcid.org/0000-0002-6589-096X>

ДЕОНТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

¹Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

²Буковинський державний медичний університет

Анотація. У публікації з'ясовано спрямованість сучасного реформування середньої школи, розкрито сутність деонтологічної культури педагога, обґрунтовано доцільність формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури на деонтологічних засадах.

Ключові слова: майбутні учителі фізичної культури, деонтологічна культура, професійна готовність.

Abstract. The publication clarifies the direction of the modern reform of the secondary school, reveals the essence of the deontological culture of the teacher, justifies the expediency of forming the professional readiness of future teachers of physical culture on deontological principles.

Keywords: future teachers of physical culture, deontological culture, professional readiness.

Актуальність теми дослідження. Переосмислення значення та ролі особистості у світотворенні, бачення ідеалу освіченості людини, висування нових вимог до якості людського капіталу відповідно до сучасних трансформацій та перетворень, виступають головною тенденцією соціального прогресу і обумовлюють необхідність постійного вдосконалення системи підготовки педагогічних кадрів, у тому числі, й учителів фізичної культури.

У цьому контексті заклади вищої освіти повинні не тільки забезпечувати належне становлення і розвиток необхідних професійних компетентностей, які дозволяють випускнику прийти на ринок праці краще підготовленим, а й формувати особистість з демократичним світоглядом й гуманістичними ідеалами, здатної ефективно комунікувати та взаємодіяти, з повагою ставитися до культурних надбань людства і вдало протистояти асоціальним впливам. У теперішніх умовах нівелювання традиційних цінностей, знецінення моральних принципів та орієнтації підростаючого покоління здебільшого на споживання, а не на духовну спадщину, одним із важливих завдань сучасної вищої школи постає формування особистості майбутнього педагога з внутрішньою потребою жити і діяти за принципами моралі, неухильно дотримуючись правил співжиття.

Підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності повинна забезпечувати формування у них деонтологічної культури – стійкого особистісно-професійного утворення, що визначає поведінку та взаємини педагога при виконанні професійних обов'язків і відображає розвиток його особистісно значущих й професійно-важливих якостей та здібностей [3]. Нагальність формування деонтологічної культури майбутніх учителів зумовлена вимогами професійної діяльності, необхідністю постійної взаємодії у міжособистісних стосунках, у яких дотримання вчителем «етики обов'язку» стає особливо значущим, оскільки від цього значною мірою залежить освіта, здоров'я, духовний стан та фізична досконалість школярів. Враховуючи незадовільний стан здоров'я молодого покоління України та стійку тенденцію до його погіршення, а також покликання професії педагога, потреба формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури на деонтологічних засадах суттєво зростає.

Мета дослідження – розкрити сутність деонтологічної культури, а також обґрунтувати доцільність формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури на деонтологічних засадах.

Результати досліджень. Нова освітня парадигма обумовлює зростання ролі фізичної культури, яка значною мірою визначає фізичне й духовне становлення наступних поколінь. Сьогодні альтернативою уявлення про вчителя фізичної культури як фахівця з формування рухових умінь і розвитку фізичних якостей школярів виступає нове бачення педагога – особистості з відповідними морально-етичними, соціокультурними й гуманними настановами, яка спроможна забезпечити перетворення освітнього процесу в самовиховання і самоосвіту [6]. При цьому «Концептуальні засади реформування середньої школи» чітко визначають місію «Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками» [7, с. 14].

Соціальне замовлення суспільства на конкурентоспроможного вчителя фізичної культури обумовлює цілі професійної підготовки, які відображаються у її результатах, пов'язаних з належним рівнем сформованості професійної готовності. Оскільки готовність до професійної діяльності є цілісним утворенням з динамічною структурою, яке постає діалектичною єдністю психічного стану і властивостей особистості [5], то її формування потрібно здійснювати саме на засадах деонтологічної культури. Адже, як дуже сумнівно сформувати всебічно та гармонійно розвинену особистість поза загальнолюдськими моральними цінностями, так і неможливо досягнути успіху вчителю у його професійній діяльності без належної етики та деонтологічних засад.

Деонтологічна культура є одним із найважливіших соціокультурних чинників становлення особистості вчителя. Будучи елементом професійної та загальної культури, вона ґрунтується на загальноприйнятих духовно-моральних цінностях, нормах та правилах, а також способах взаємодії вчителя як одиниці професійно-педагогічної спільноти. Виходимо з того, що загальну культуру характеризують норми та правила життєдіяльності, які встановлюються на основі загальних методів соціалізації, освіти та розвитку і вони є спільними

для всіх людей, а професійну культуру вчителя фізичної культури визначають норми та стандарти, що безпосередньо пов'язані з його професійно-педагогічною діяльністю й специфічною взаємодією між членами відповідної соціально-професійної групи.

Цей особистий феномен синтезує у собі стійку орієнтацію на професійні цінності, їх усвідомлення та належне виконання функцій педагога на рівні обов'язку та відповідальності. Завдяки деонтологічній культурі забезпечується взаємозв'язок між моральними цінностями і змістом роботи та нормами поведінки вчителя. Виступаючи внутрішнім регулятором особистості, деонтологічна культура завжди відображається у вчинках, дотриманні морально-етичних норм у взаєминах з оточуючими людьми.

Спілкування в ім'я іншого, причетність до його проблем, надання якісної педагогічної допомоги забезпечуються комплексом якостей особистості, які є органічною складовою деонтологічної культури вчителя. Особистісні якості і риси проявляються у деонтологічному мисленні фахівця (примат благ здобувача освіти над особистісними), його моральних переконаннях (відповідальність, обов'язковість, справедливість, диспозитивність, об'єктивність, порядність, терпіння), належній поведінці (щирість, чуйність, уважність, тактовність, милосердя), достойному зовнішньому вигляді (акуратність, скромність), професійній мові (уміння вислухати, ввічливість, комунікабельність, розуміння, поблажливості) та рефлексії (чесність, вимогливість, розважливості, толерантності).

Деонтологічна культура, з одного боку, свідчить про стан духовної сфери особистості, наявність морально-етичних переконань і відповідних якостей, а з іншого, – регулює виконання професійних обов'язків та забезпечує рефлексію [1, 2]. Вона визначається не тільки сукупністю соціально-психологічних, духовно-інтелектуальних, емоційно-вольових, професійно-етичних цінностей і якостей особистості, які обумовлюють етичну та культурну значущість життєдіяльності фахівця, а й ступенем їх

присвоєння, що закладено у професійному й духовному досвіді розвитку освіти і педагогіки.

І якщо деонтологія підпадає під сферу моральних теорій, які керують і оцінюють наш вибір того, що ми повинні робити [4], то деонтологічна культура виступає запорукою якісного виконання професійних обов'язків. Відповідно, рівень її сформованості обумовлює прояв учителем моральної свідомості у повсякденній професійній діяльності, що у підсумку визначає ефективність праці.

Окрім того, деонтологічна культура проявляється у прагненні педагога до перетворення свого внутрішнього світу, яке передбачає постійне самовдосконалення особистості на основі самопізнання, самовизначення та вільного вибору. Це є важливим, оскільки деонтологічна культура відрізняється складністю й багатомірністю і виступає як предмет, засіб, результат навчальної та професійної діяльності, у процесі якої засвоюються й поширюються певні специфічні категорії цінностей.

Висновки. Деонтологічна культура є стійким інтегративним утворенням, що забезпечує взаємозв'язок між моральними принципами та переконаннями особистості і якістю виконання нею професійних обов'язків. Її сутність розкриває система цінностей, особистісних утворень та професійних характеристик учителя фізичної культури. Як етика обов'язку, деонтологічна культура регулює діяльність педагога і забезпечує його рефлексію.

Доцільність формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури на деонтологічних засадах обумовлена можливістю забезпечення зв'язку між моральними цінностями, нормами поведінки і змістом професійно-педагогічної діяльності.

Список літератури:

1. Voloshyna O., & Andreeva B. (2022). Deontological Culture as a Professional Readiness of a Teacher. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, (52), 11–15.
<https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5251>

2. Delgado-Alemanly R., Blanco-González A., Díez-Martín F. (2020). Ethics and Deontology in Spanish Public Universities. *Education Sciences*, 10(9): 259. <https://doi.org/10.3390/educsci10090259>

3. Konokh A., Naumchuk V., Konokh And., Konokh O., Shafranska T. (2022). Formation of Deontological Culture of Future Pharmacists in Higher Education Institutions of Ukraine. *Universal Journal of Public Health*, 10(4), 289 - 298. DOI: 10.13189/ujph.2022.100402.

4. Larry A., Moore M., "Deontological Ethics", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Edward N. Zalta (ed.), (Winter 2021 Edition). <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/ethics-deontological/>

5. Naumchuk, V. I. (2019). Model of Professional Training of Future Teachers of Physical Culture in The Process of Self-Working in Sports Games. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 8(3.1), 35-41. DOI: 10.26655/IJAEP.2019.10.1

6. Наумчук В. І. Теоретико-методичні основи навчання спортивним іграм: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2017. 180 с.

7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). <http://surl.li/hoha>

Палічук Ю.І. <https://orcid.org/0000-0002-6589-096X>

НАДІЙНИЙ ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ – САМОСТІЙНІ ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

Буковинський державний медичний університет

Анотація. Дана стаття присвячена проблемі удосконалення організаційних форм і методів до самостійних занять фізичними вправами з підлітками-школярами середнього шкільного віку. Організація самостійних занять фізичними вправами школярів, які за умов оптимальної побудови та раціональної взаємодії з